

TÁRKI-TUDOK
Tudásmenedzsment és Oktatáskutató
Központ Zrt.

Pedagógus 2010 kutatás

Az intézményvezetői kérdőívek elemzése

Iskolaigazgatók papíros alapú kérdőíves kérdezése alapján

Írta: Lannert Judit

2010. április

Tartalom

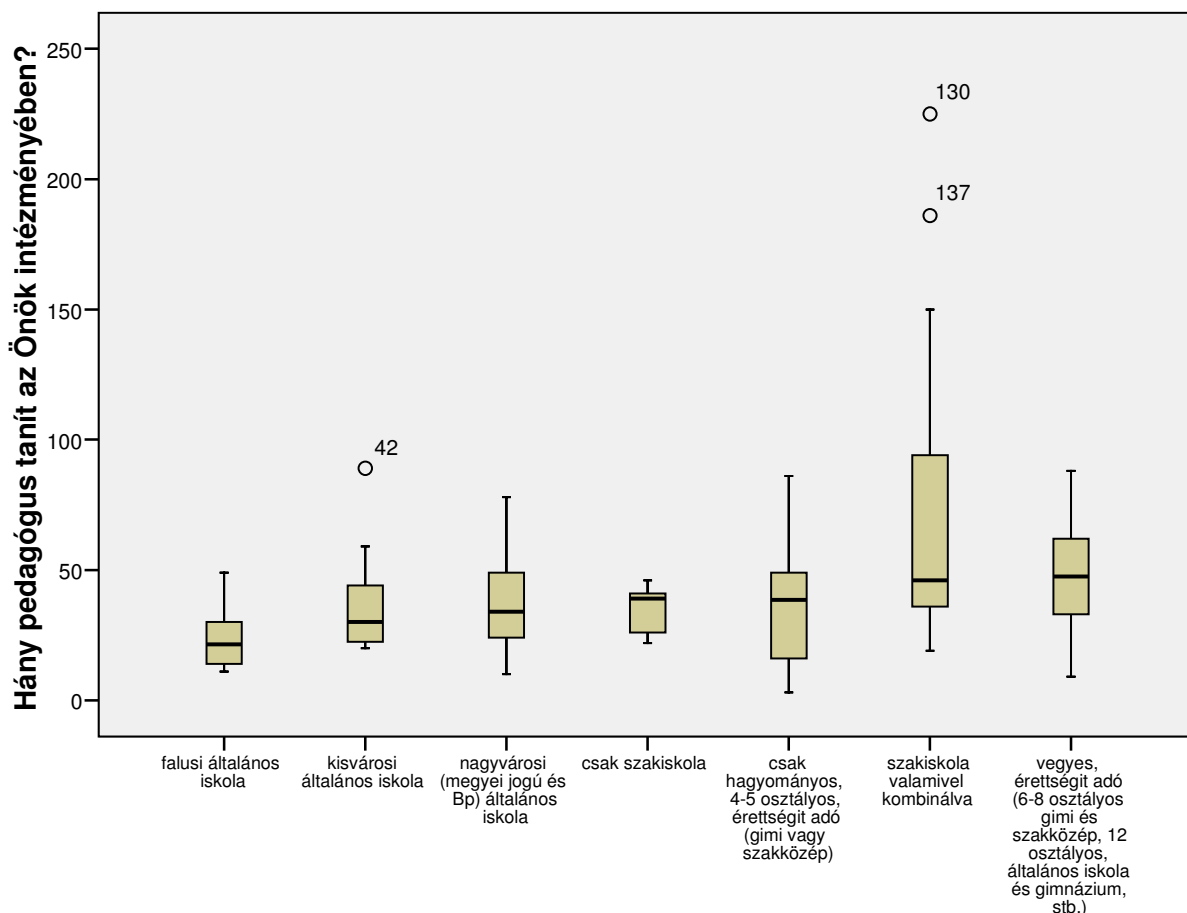
1. Alapvető jellemzők (telephelyek, pedagógusok száma)	3
2. Pedagógusfoglalkoztatás, munkaterhelés	4
3. Intézményvezetői stratégia a munkaterhelés terén	8
4. Fejlesztések hatása	12
5. Elégedettség a tantestülettel és a munkaterhelési problémák megoldása.....	14
Függelék	16

1. Alapvető jellemzők (telephelyek, pedagógusok száma)

141 iskolai vezető válaszolt a kérdőívünkre. Nem teljesen fedi le ez a kör azokat az iskolákat, akik részt vettek az időmérleg naplózásban, az erre a kérdőívünkre válaszoló intézményvezetők iskoláinak 10 százalékában nem vettek részt a pedagógusok a vizsgálatban. Ugyanakkor intézményvezetői szempontból ez az egytized is értékes információkkal szolgálhat. Az intézmények 69 százaléka egy telephelyen működik, 17 százaléka több telephelyen, de egy településen és 14 százaléka több településen. Harminc százalékának az intézményeknek van több iskolai telephelye, és 10 százalékánál van óvodai telephely is. Átlagosan 45 pedagógus tanít egy intézményben, de van olyan iskola, ahol három és van, ahol 225.

Az intézmények 86 százalékában a gyerekeknek nem kell a telephelyek között mozogni. A mintában szereplő szakképző intézményeknek viszont majdnem 30 százalékában van tanulói mozgás a helyszínek közt. Az intézményvezetők válaszaik szerint a pedagógusok 94 százaléka egy telephelyen tanít, négy százaléka egy településen, de több telephelyen és két százalékuk ingázik települések közt is. Ez alapján az intézmények közötti szinergiák valószínűleg nem játszanak nagy szerepet az egyenetlen munkaterhelés kezelésében. Az intézmények 48 százalékában egy típusú program van, 52 százalékában több. Ott ahol több program is van, a pedagógusok mintegy fele (48%) egy programtípusban tanít, 36 százaléka két különbözőben, és mintegy 15 százalékuk ennél többen. Az összes válaszoló intézményvezető (108) válaszaik alapján a pedagógusok 80, 14 és 6 százalékban tanítanak egy, két, vagy több programban.

Mind iskolatípus, mind településtípus szerint szignifikánsan eltérnek a pedagógus létszámok. Minél nagyobb településről van szó, annál több pedagógus dolgozik egy intézményben, de ezen felül az intézmények közötti méretkülönbségek is megnőnek. Iskolatípus szerint a szakiskolával is rendelkező középfokú intézmény a leggrandiózusabb, de egyben itt tapasztalható a legnagyobb szórás is az intézményméretben (lásd 1. ábra).

1. ábra - A pedagógusok létszáma a különböző típusú intézményekben, 2010

A középfokú intézmények nagyobb méretűek, mint az általános iskolák, kivéve azokat az intézményeket, ahol csak szakiskolai program működik (1. táblázat).

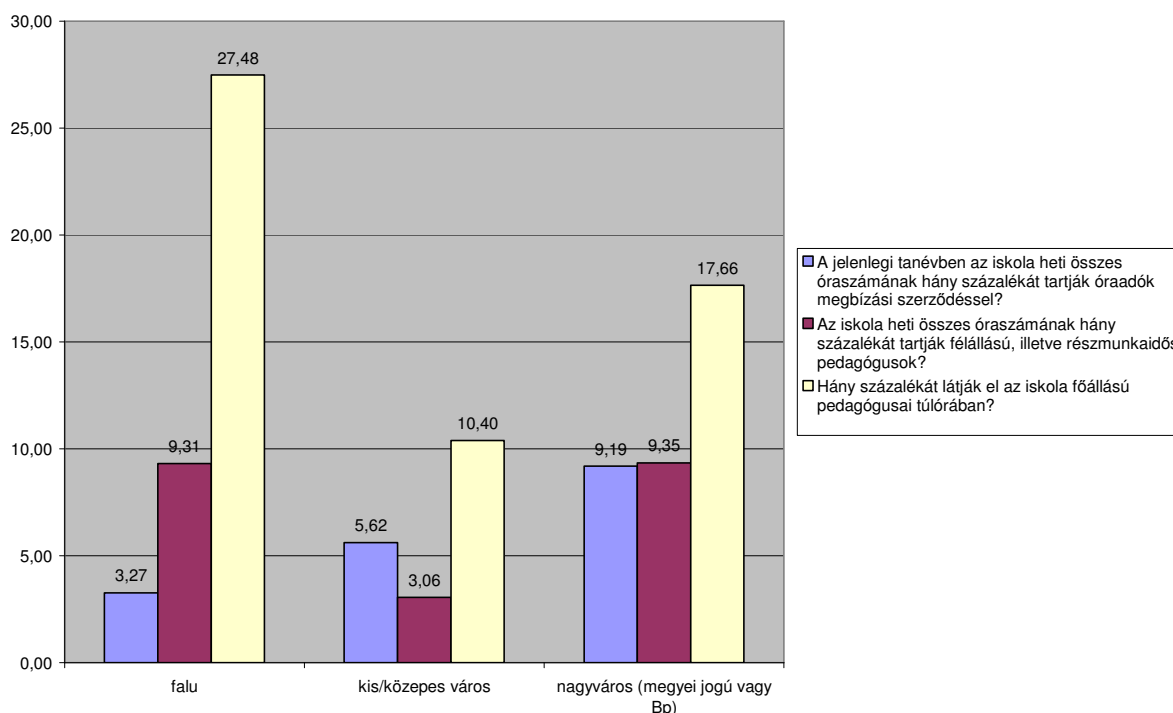
	Átlag	N	Std. D.
Csak általános iskola	29	44	17,24
Csak szakiskola	35	5	10,28
Csak hagyományos, 4-5 osztályos, érettségít adó (gimi vagy szakközép)	35	22	20,30
Vegyes, érettségít adó (6-8 osztályos gimi és szakközép, 12 osztályos, általános iskola és gimnázium, stb.)	48	32	21,28
Szakiskola valamivel kombinálva	69	37	48,85
Összesen	45	140	33,66

1. táblázat - A pedagógusok száma iskolatípus szerint

2. Pedagógusfoglalkoztatás, munkaterhelés

Az intézményekben dolgozó pedagógusoknak szinte mindegyiknek van hetente legalább egy tanítási órája. Az intézmények egynegyedében van betöltetlen pedagógus álláshely, ezek

egyharmadában egy, másik egyharmadában két betöltetlen álláshely van, 14 százalékukban van három és egyötödükben ennél több (egy intézmény 42 betöltetlen álláshelyet jelölt meg?!). Az érintett intézményvezetők mintegy fele nyilatkozta azt, hogy mindegyik üres álláshelyet meghirdette, egytizedük csak egy részét, a többiek viszont meg sem hirdették. A betöltetlen álláshely elsősorban a szakiskolával is rendelkező középfokú intézményekre a leginkább jellemző, az ilyen iskolák felében van ilyen probléma. Kevésbé jellemző ez a probléma a falusi és kisvárosi általános iskolákra, valamint a vegyes gimnáziumokra. Az óraadók alkalmazása jóval inkább a nagyvárosi intézményekre jellemző, míg a községekben lévő iskolákban sokkal inkább túlórával oldják meg ha nincs elég pedagógus a feladatra (lásd 2. ábra).

2. ábra- Túlórázás, óraadó és részmunkaidős alkalmazása településtípusonként az oktatási intézményekben, 2010

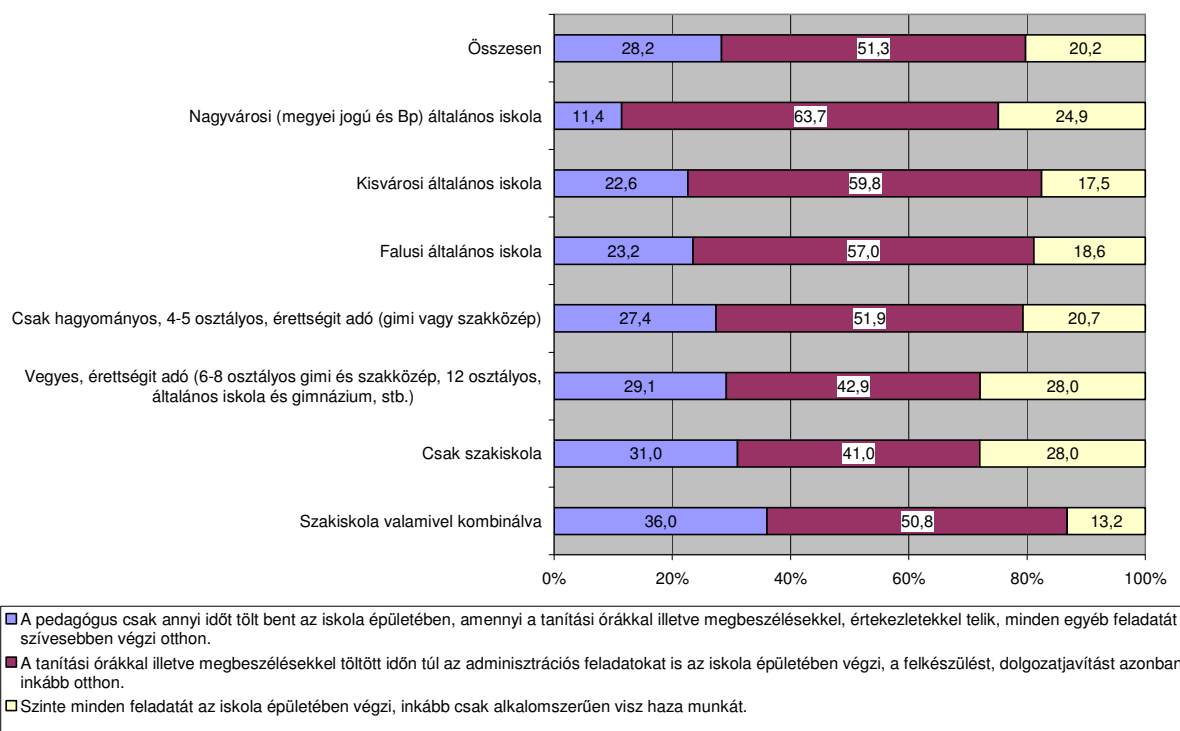
Átlagosan a heti óraszám 7%-át látják el óraadókkal, és ugyanez az arány jellemző a részmunkaidős és félállásúak esetén. A heti óraszám 17%-ában túlóráznak a főállású pedagógusok átlagosan. Leginkább a hagyományos középfokú intézményekben jellemző az óraadók alkalmazása, míg az általános iskolákban és a szerkezetváltó gimnáziumokban kevésbé. Ugyanakkor a hagyományos középfokú intézményekben a túlórázás is jellemzőbb, mint az átlag (27%) (2. táblázat).

Iskolatípus, településtípussal	A jelenlegi tanévben az iskola heti összes óraszámának hány százalékát tartják óraadók megbízási szerződéssel?	Az iskola heti összes óraszámának hány százalékát tartják félállású, illetve részmunkaidős pedagógusok?	Hány százalékát látják el az iskola főállású pedagógusai túlórában?
Falusi általános	3,27	9,31	27,48
Átlag	3,27	9,31	27,48

iskola	(St.d.)	(4,90)	(21,78)	(37,71)
	N	26	26	25
Kisvárosi általános iskola	Átlag	2,55	1,27	2,90
	(St.d.)	(4,52)	(3,00)	(3,28)
Nagyvárosi (megyei jogú és Bp) általános iskola	N	11	11	10
	Átlag	5,57	8,86	2,67
Csak szakiskola	(St.d.)	(10,98)	(10,21)	(2,25)
	N	7	7	6
Csak hagyományos, 4- 5 osztályos, érettségít adó (gimi vagy szakközép)	Átlag	9,2	11,4	3,8
	(St.d.)	(12,99)	(21,62)	(4,09)
Csak hagyományos, 4- 5 osztályos, érettségít adó (gimi vagy szakközép)	N	5	5	5
	Átlag	14,00	6,18	27,00
Szakiskola valamivel kombinálva	(St.d.)	(22,83)	(10,02)	(38,36)
	N	21	22	21
Vegyes, érettségít adó (6- 8 osztályos gimi és szakközép, 12 osztályos, általános iskola és gimnázium, stb.)	Átlag	8,14	4,60	17,03
	(St.d.)	(11,12)	(6,76)	(19,80)
Összesen	N	36	35	35
	Átlag	4,07	8,83	10,23
	(St.d.)	(6,16)	(11,40)	(13,28)
	N	30	30	31
	Átlag	6,67	6,89	16,77
	(St.d.)	(12,17)	(13,00)	(26,50)
	N	136	136	133

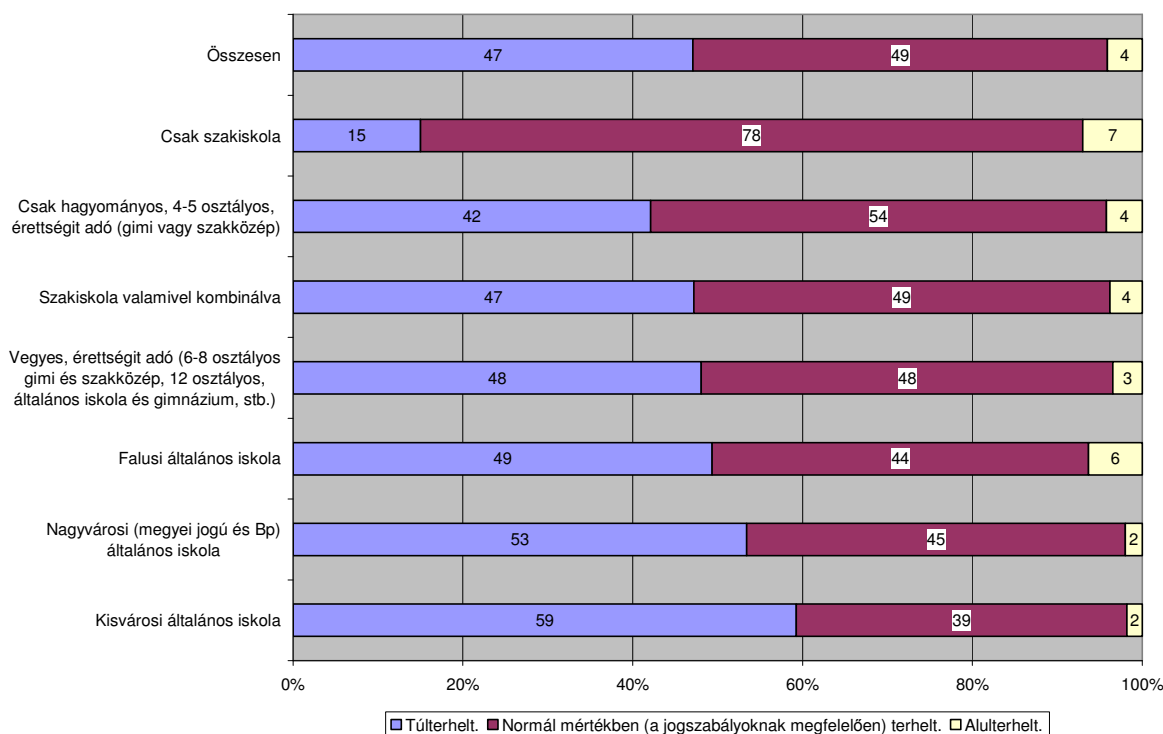
2. táblázat - Túlórázás, részmunkaidős és óraadók alkalmazása iskolatípusonként, 2010

Arra is megkértük az intézményvezetőket, hogy osszák három részre a tantestületet aszerint, hogy mennyire jellemző rájuk, hogy az iskolában vagy inkább otthon dolgoznak. Átlagosan a tantestület felére mondták az intézményvezetők, hogy a tanítást és az adminisztrációt az iskolában, a felkészülést és dolgozatjavítást inkább otthon végzik. 28 százalékaról ítélte úgy a vezető átlagosan, hogy csak a legszükségesebb időt tölti az iskolaépületben, és mintegy egyötödére a pedagógusoknak gondolja igaznak a vezető, hogy szinte minden feladatát az iskolában végzi el. iskolatípusonként találhatunk jellegzetes különbségeket, az épületben való tartózkodás minimalizálása leginkább a szakiskolai programokkal is rendelkező iskolákban jellemző, míg a feladatoknak az iskolában való elvégzése a nagyvárosi általános iskolákra és hagyományos gimnáziumokra, szakközépiszkolákra jellemző. A községi és kisvárosi általános iskolákban pedig az otthoni dolgozatjavítás a jellemző (lásd 3. ábra).

3. ábra - Az iskolai tevékenységek megosztása az iskola és az otthon között iskolatípusonként, (%)

Az intézményvezetők átlagosan a tantestület feléről gondolja, hogy túlterhelt és a másik feléről, hogy a jogszabályi előírásoknak megfelelően normál mértékben terhelt, és nem igazán gondolják, hogy alul lennének terhelve. Kivételt képeznek a szakiskolák, ahol inkább jellemző, hogy vannak alulterhelt tanárok és a községi általános iskolákban is magasabb arányban említettek ilyeneket a vezetők, mint az átlag (6-7%). A legnagyobb arányú túlterhelést a tantestületen belül a városi általános iskolák igazgatói érzékelik (lásd 4. ábra).

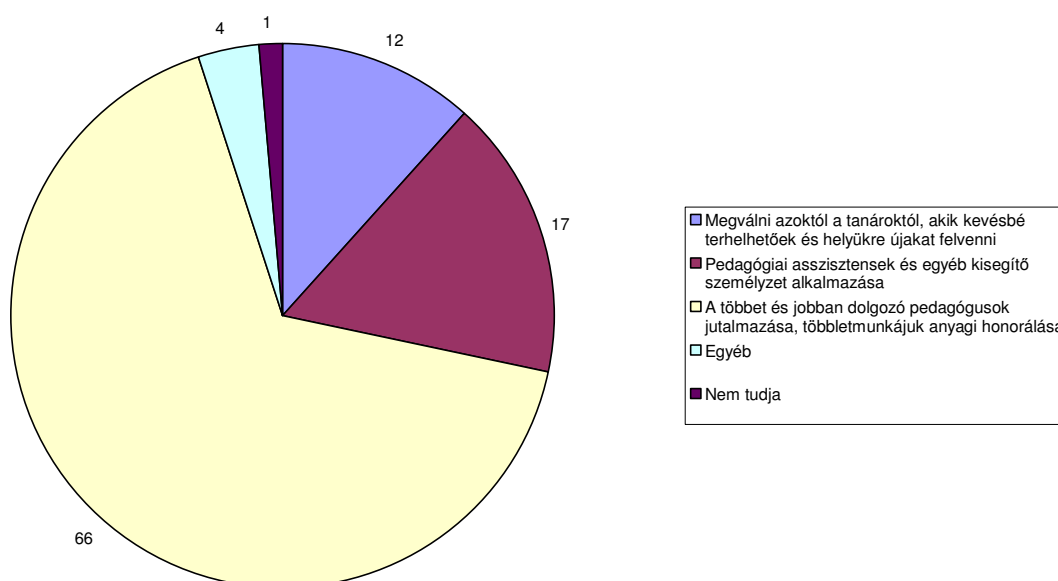

4. ábra - A terhelés aránya a tantestületben a vezetők szerint, iskolatípusonként, 2010

3. Intézményvezetői stratégia a munkaterhelés terén

Az intézményvezetők nagytöbbsége szerint (64%) előfordul néha, hogy a munkaterhelés egyenlőtlenességét csökkentendő bizonyos feladatokat nem az végez el, aki arra a leginkább alkalmas, további 9 százalék említette, hogy ez gyakran előfordul, viszont 27 százalék szerint ilyenre nincs példa. Ez a változó nem korrelál az intézménytípus és a település jellegével, sem méretével, érdekes módon éppen a szakiskolai képzést is magába foglaló intézmények vezetői fogalmaztak a legszélsőségesebben, ebben a csoportban egyaránt magasabb arányban fordul elő, hogy nem arra alkalmasra kell bízni egy feladatot, mint az is, hogy minden feladatot az arra legalkalmasabb végez el. Az intézményvezetők közepes mértékben érzik problémának az egyes pedagógusok munkaidő-terhelése közötti különbséget (2,94 egy ötfokú skálán), de jellemzően, ott ahol gyakran előfordul, hogy nem a legalkalmasabbra kell bízni egy feladatot, ott a munkaterhelésben meglévő egyenlőtlenességet is nagyobbban ítéli meg az igazgató (3,46). Ott ahol inkább probléma a feladatok megfelelő elosztása, ott jellemzőbb az óraadók alkalmazása és az is, hogy az intézményvezető az átlagosnál nagyobb arányban gondolja, hogy vannak alulterhelt kollégái.

Arra a kérdésre, hogy mely módszerek lennének a legjobbak a munkaidő terhelés problémák megoldására, az intézményvezetők nagy többsége (kétharmad) a jobban dolgozó pedagógusok jutalmazását, anyagi honorálását említették. 17 százalékuk pedagógiai asszisztenseket venne fel és 12 százalék megválna a kevésbé terhelhető tanároktól (lásd 5. ábra)

5. ábra - A munkaidőterhelési problémák megoldásának legjobb módszerei az intézményvezetők szerint, 2010 (%).

A gyakorlatban is a leggyakrabban használt eszköz a pedagógusok anyagi honorálása, majdnem 80 százaléka az intézményvezetőknek alkalmazza ezt az eszközt. Több mint egyharmaduk kisegítő személyzetet alkalmaz és majdnem egyötödük a szóbeli, erkölcsi elismerést is említette. Egyéb módszerként még sokan említették a jobb szervezéssel a feladatok egyenletesebb elosztását (lásd 3. táblázat)

Módszerek, eszközök	%
A többet és jobban dolgozó pedagógusok jutalmazása, többletmunkájuk anyagi honorálása.	79
Pedagógiai asszisztensek és egyéb kisegítő személyzet alkalmazása.	35
Szóbeli meggyőzés, motiválás, dicséret	18
Megválni azoktól a tanároktól, akik kevésbé terhelhetőek és helyükre újakat felvenni.	15
A feladatok egyenletesebb elosztása, kötetlen munkaidő biztosítása, plusz szabadság, jobb szervezés	14
Egyéb, számítógéphasználat, továbbképzés lehetőség, stb.	6
N	140 fő

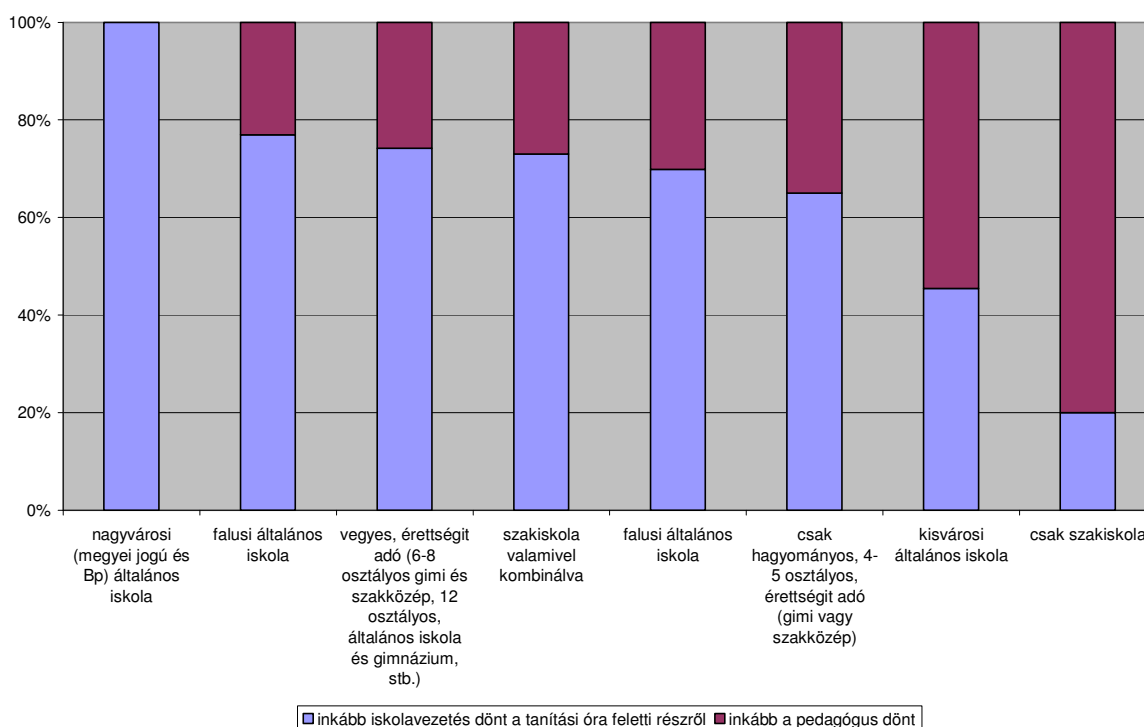
3. táblázat - A munkaidőterhelés problémájára alkalmazott módszerek az iskolaigazgatók körében, (%), N=140

Az intézmények 12 százalékában a tanítási óra feletti résznek eltöltéséről kizárólat az iskolavezetés dönt és 57 százalékában is a döntés inkább a vezetés kezében van. Az intézmények mintegy 30 százalékában viszont a pedagógusok döntenek inkább el, hogy mivel töltik el ezt az időt. (lásd 4. táblázat)

Ki dönt a tanítási óra feletti részről	N	%
Kizárólag az iskolavezetés	17	12
Inkább az iskolavezetés	78	57
Inkább az egyes pedagógusok	39	28
Kizárólag az egyes pedagógusok	2	1
Nem tudja	1	1
Total	137	100
System	4	

4. táblázat- A tanítási órákon felüli rész eltöltésének mikéntjéről való döntés megoszlása a vezetés és a pedagógusok közt, %

Érdekes módon az iskolatípusok és a tanóra feletti rész döntési jogköre között van némi kapcsolat. A nagyvárosi általános iskolákban ez a döntés kizárólag a vezetés kezében van, míg a kisvárosi általános iskolák és a csak szakiskolai programmal rendelkező intézmények esetében ez nagyrészt a pedagógusokon múlik (lásd 6. ábra).

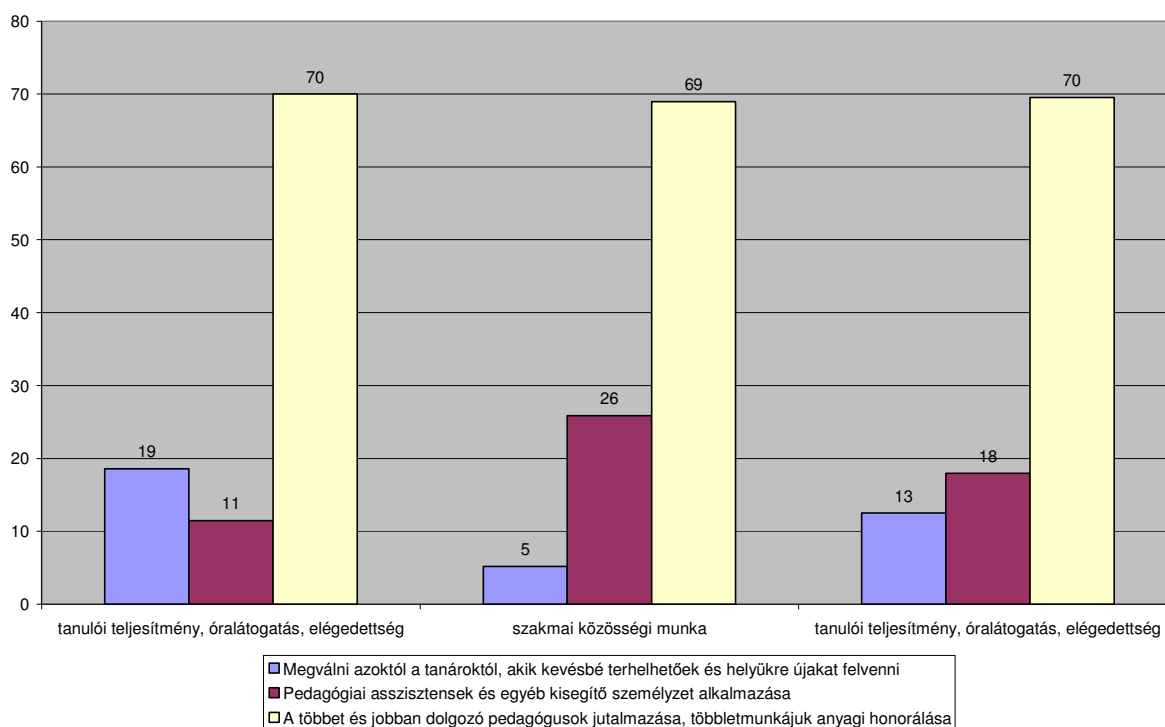
6. ábra - A tanítási órákon felüli rész eltöltésének mikéntjéről való döntés megoszlása a vezetés és a pedagógusok közt, %

Szinte mindegyik intézményben értékeli rendszeresen a pedagógusok munkáját az intézményvezető bevallása szerint. A leggyakrabban említett eszköz az óralátogatás (63%), a közös szakmai feladatokban mutatott teljesítmény, a tanulói, szülői elégedettség és a tanulói teljesítmények több mint negyven százalékban említették az iskolavezetőket. Ritka szempont viszont az iskolán kívüli szakmai teljesítmény (lásd 5. táblázat).

A legjellemzőbb értékelési szempont	Említette (%)
Óralátogatások	63
Közös iskolai szakmai feladatokban mutatott teljesítmény alapján	45
Tanulók, szülők, kollégák elégedettsége alapján	42
Tanulói teljesítmények	41
Egyéb: komplex pedagógiai értékelés	6
Iskolán kívüli szakmai teljesítmény	3

5. táblázat - A pedagógusok munkájának értékelésénél használt legjellemzőbb szempontok, N= 141

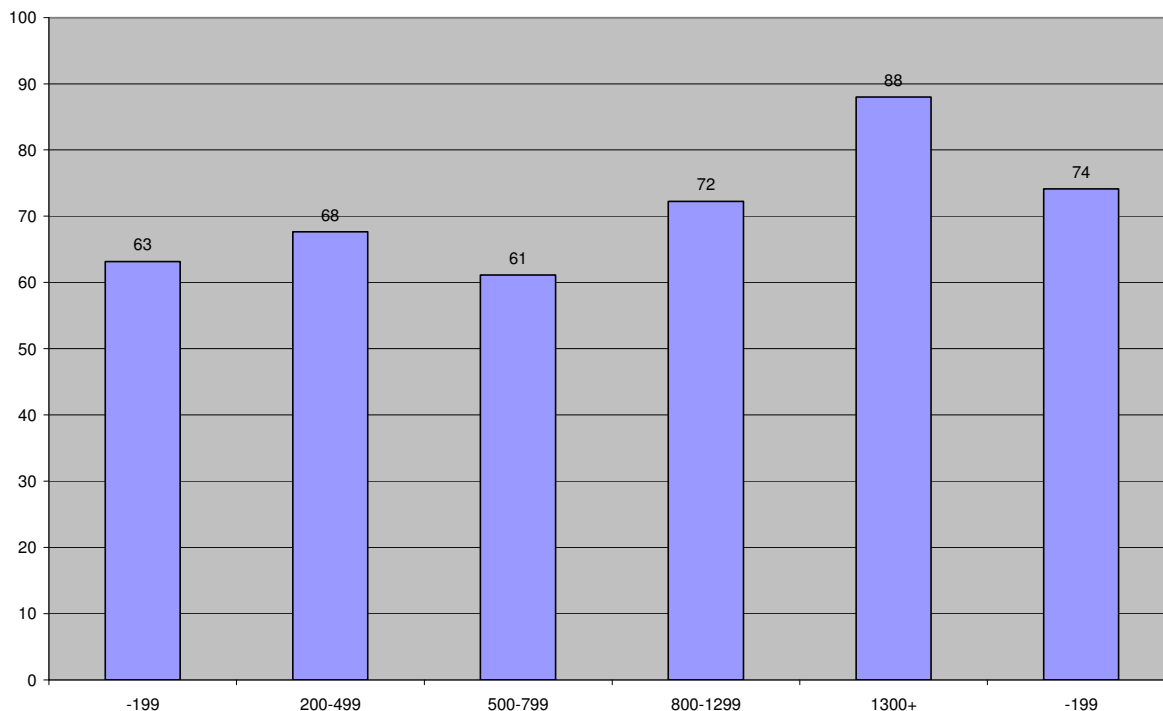
Az intézményvezetők foglalkoztatási és értékelési elképzelései között van bizonyos együttjárás. Miközben a jobban dolgozó pedagógus jutalmazása mindenki repertoárjában szerepel, addig jellemző módon azok az intézményvezetők, akik elsősorban a tanulói teljesítményeket és az elégedettséget veszi alapul az értékelésnél, gyakrabban említette mint megfelelő eszközt a munkaidő terhelési problémáknál a kevésbé terhelhető tanároktól való megváltást, míg azok, akik a szakmai közösségi munkát előtérbe helyezik a pedagógusok értékelésénél, a munkaidőterhelési problémákat is inkább pedagógiai asszisztens felvételével oldaná meg (lásd 7. ábra). Nincs igazán olyan háttérváltozó (intézmény, településtípus, méret), amivel ezeket az attitűdöket magyarázni tudnánk, itt magyarázatul valószínűleg bizonyos vezetési modellek és személyiségi jegyek is állhatnak.

7. ábra - Pedagógusértékelési és munkaterhelés kezelési megközelítések közötti összefüggés az iskolaigazgatók körében

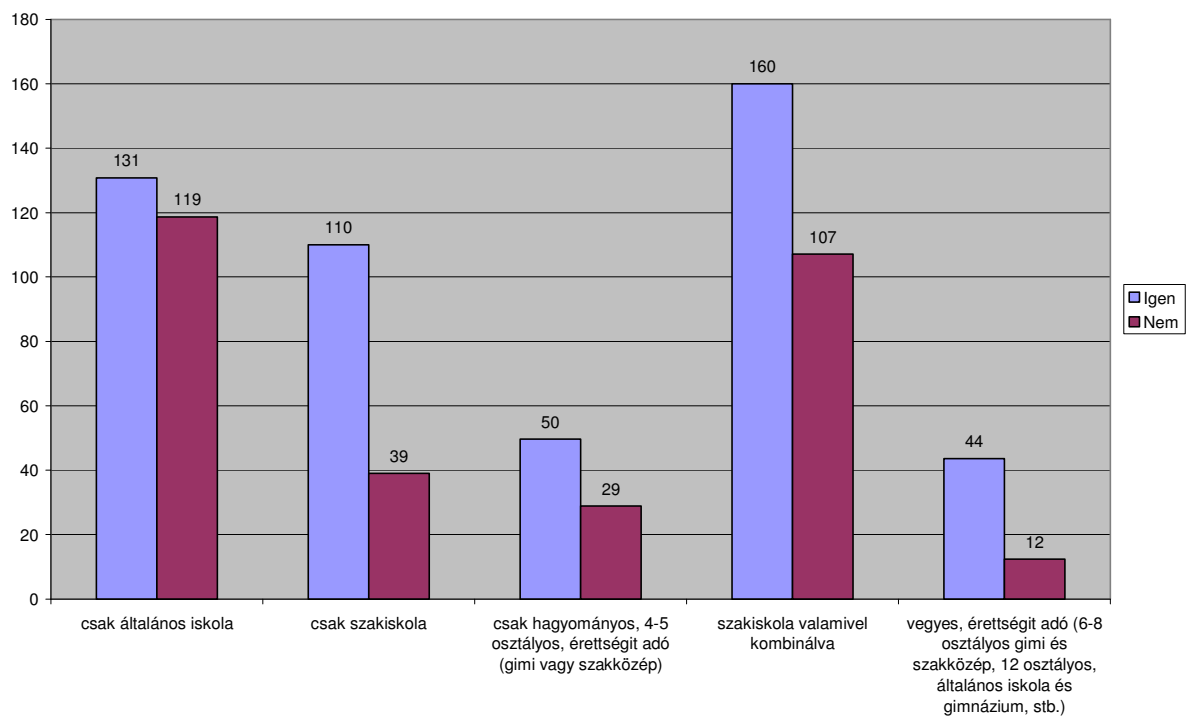
4. Fejlesztések hatása

Az intézmények háromnegyede vett részt az elmúlt évben valamilyen fejlesztési programban. elsősorban többségben, 80 százalékuk a HEFOP-TÁMOP programokat jelölték meg, de 14 százalékuk ROP programban vett részt, ezt jellemzően a falusi iskolák vezetői jelezték. Egyéb fejlesztéseket is mintegy 44 százalék említett, többek közt az SZFP, Comenius, Dobbantó, IPR és helyi programokat. Úgy tűnik, minél nagyobb méretű egy iskola, annál inkább részt vett valamilyen fejlesztésben (lásd 8. ábra).

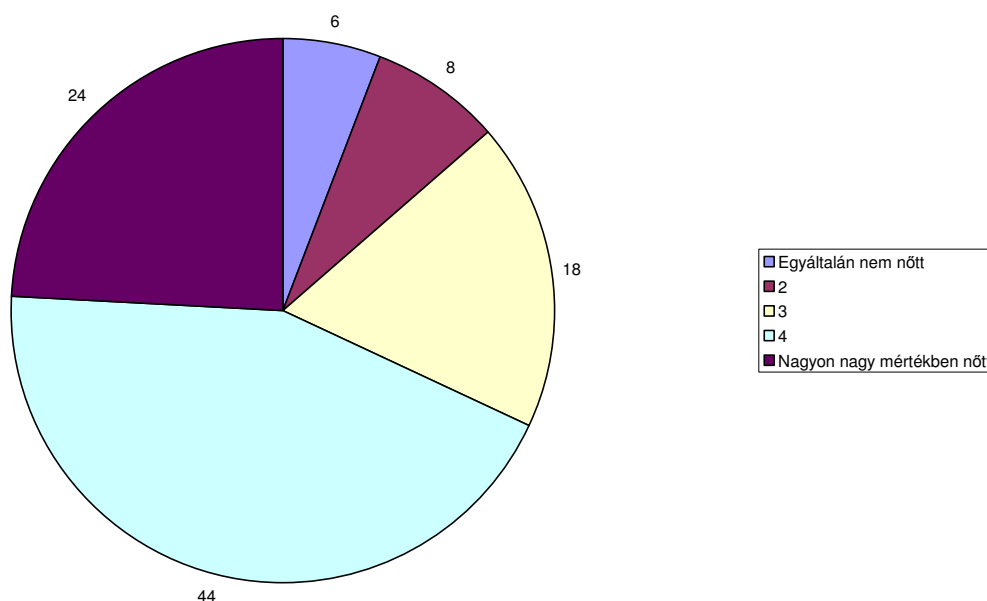
8. ábra - Az elmúlt öt évben valamilyen fejlesztési programban részt vevő iskolák aránya tanulóméret szerint

Úgy tűnik a programok elérték a célközönséget, iskolatípustól függetlenül azok az iskolák vettek részt ezekben nagyobb arányban, ahol több a hátrányos helyzetű gyermek (lásd 9. ábra).

9. ábra - Az elmúlt öt évben fejlesztési programban résztvevő és nem résztvevő iskolákban tanuló hátrányos helyzetű tanulók száma

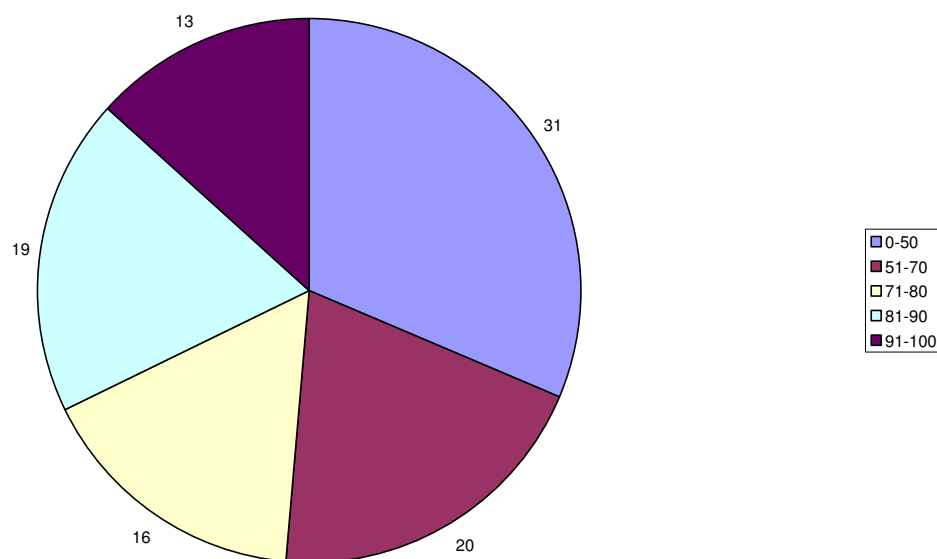
A fejlesztésben való részvétel – talán nem véletlenül – felerősíti az intézményvezető szemében a szakmai közösségért végzett munka értékét, a fejlesztésben részt vevő intézmények vezetői az átlagosnál nagyobb arányban veszik ezt a tényezőt figyelembe a pedagógusok értékelésénél. A pedagógusok terhelése ugyanis nagy mértékben megnőtt a fejlesztésekben való részvétel miatt, az intézményvezető véleménye szerint. 44 százalék szerint ennek mértéke nagyon nagy és további egynegyed szerint is még tetemes (lásd 10. ábra)

10. ábra - A pedagógusok terhelése növekedésének mértéke a fejlesztések miatt az intézményvezetők véleménye szerint, N= 103, (%)

5. Elégedettség a tantestülettel és a munkaterhelési problémák megoldása

Az iskolaigazgatók a tantestületnek átlagosan a 67 százalékát vinné magával abban a hipotetikus esetben, ha másik iskolába neveznék ki és vihetne magával bárkit. Általában a szakképzéssel is rendelkező intézmények vezetői kisebb arányban vinnél magukkal a tantestületüket, mint az általános képzést folytató iskoláké. Ott ahol gyakran előfordul, hogy a nem megfelelő emberre kell bízni a munkát, ott az intézményvezető csak 60 százalékát vinné a testületnek, ott viszont ahol egyáltalán nincs ilyen probléma, ott a 75 százalékát. Azok az intézményvezetők, akik szerint a munkaterhelési problémák megoldásának legjobb módszere megvárni azoktól, akik kevésbé terhelhetők, ott a tantestületnek csak 57 százalékát vinnék magukkal átlagosan, míg a másik táborban ez az arány 69 százalék. Az intézményvezetők mintegy 30 százaléka nem vinné el magával többet a tantestület felénél, míg 13 százalék majdnem mindenkit vinne magával (11. ábra).

11. ábra - A tantestületüket különböző arányban magukkal vivő iskolaigazgatók aránya (%)

Az intézményvezetők majdnem fele a kérdőív utolsó nyitott kérdésére válaszolva a legnagyobb gondnak az adminisztrációt látja a pedagógusok terhelésében (32%), és egyötödük a társadalmi elismerés hiányát és a tanulók szociális helyzetét is említette. 14 százalékuk egyéb, az óraszámot nem érintő szabályozási elemet említett, mint a teljesítmény alapú értékelés, vagy a pedagógiai asszisztensek nagyobb számban való jelenléte. Az óraszámok vagy egyéb feladatok mérséklését viszonylag kis arányban, 11 százalékuk említette (lásd 6. táblázat).

Fontos közölnivaló	N	%
Kevesebb adminisztráció	21	32
Elismerés, anyagi és társadalmi	14	22
Tanulók nevelése, szociális helyzete, kisebb osztálylétszám	14	22
Szabályozási, teljesítményértékelés, ped. asszisztens, stb.	9	14
Kevesebb kötelező óra, hétvégi program	7	11
Összesen	65	100
System missing	76	
Mindösszesen	141	

6. táblázat - A pedagógusok munkaterhelése kapcsán fontos közlendő nyitott formában, %

Függelék

Leíró statisztika

Iskola típusa - KIRSTAT adatok alapján

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	csak általános iskola	45	31,9	31,9	31,9
	csak szakiskola	5	3,5	3,5	35,5
	csak hagyományos, 4-5 osztályos, érettségít adó (gimi vagy szakközép)	22	15,6	15,6	51,1
	szakiskola valamivel kombinálva	37	26,2	26,2	77,3
	vegyes, érettségít adó (6-8 osztályos gimi és szakközép, 12 osztályos, általános iskola és gimnázium, stb.)	32	22,7	22,7	100,0
	Total	141	100,0	100,0	

Intézmény településtípusa

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	falu	27	19,1	19,1	19,1
	kis/közepes város	54	38,3	38,3	57,4
	nagyváros (megyei jogú vagy Bp)	60	42,6	42,6	100,0
	Total	141	100,0	100,0	

Iskolatípus, településtípussal

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	falusi általános iskola	27	19,1	19,1	19,1
	kisvárosi általános iskola	11	7,8	7,8	27,0
	nagyvárosi (megyei jogú és Bp) általános iskola	7	5,0	5,0	31,9
	csak szakiskola	5	3,5	3,5	35,5
	csak hagyományos, 4-5 osztályos, érettségít adó (gimi vagy szakközép)	22	15,6	15,6	51,1
	szakiskola valamivel kombinálva	37	26,2	26,2	77,3
	vegyes, érettségít adó (6-8 osztályos gimi és szakközép, 12 osztályos, általános iskola és gimnázium, stb.)	32	22,7	22,7	100,0
	Total	141	100,0	100,0	

A pedagógusok munkaterhelése az intézményvezető szerint

	N	Minimum	Maximum	Átlag	Std. Deviation
A jelenlegi tanévben az iskola heti összes óraszámának hány százalékát tartják óraadók megbízási szerződéssel?	136	0	80	6,67	12,170
Az iskola heti összes óraszámának hány százalékát tartják félállású, illetve részmunkaidős pedagógusok?	136	0	100	6,89	12,998
Hány százalékát látják el az iskola főállású pedagógusai túlórában?	133	0	100	16,77	26,503
A pedagógus csak annyi időt tölt bent az iskola épületében, amennyi a tanítási órákkal illetve megbeszélésekkel, értekezletekkel telik, minden egyéb feladatát szívesebben végzi otthon.	140	0	100	28,24	25,820
A tanítási órákkal illetve megbeszélésekkel töltött időn túl az adminisztrációs feladatokat is az iskola épületében végzi, a felkészülést, dolgozatjavítást azonban inkább otthon.	139	0	100	51,29	26,979
Szinte minden feladatát az iskola épületében végzi, inkább csak alkalmanként visz haza munkát.	140	0	100	20,21	24,241
Túlterhelt. Az Önök iskolájában dolgozó pedagógusok mekkora része jellemezhető ezzel a kijelentéssel?	140	0	100	47,10	30,233
Normál mértékben (a jogszabályoknak megfelelően) terhelt. Az Önök iskolájában dolgozó pedagógusok mekkora része jellemezhető ezzel a kijelentéssel?	140	0	100	48,77	30,241
Alulterhelt. Az Önök iskolájában dolgozó pedagógusok mekkora része jellemezhető ezzel a kijelentéssel?	140	0	30	4,13	6,546
Valid N (listwise)	128				